

Europos Komisijos ŽVP mokomoji medžiaga

Įžanga

Pirkimas vadovaujantis žaliaisiais principais! Ekologiškais viešaisiais pirkimais galime daug ką pakeisti.

Klimato kaita

- ▶ Nustatyta, kad vidutinė temperatūra Žemėje iki 2100 m. pakils 2–4°C, todėl:
 - pakils jūros lygis ir kils grėsmė viso pasaulio pakrančių regionams;
 - sumažės žemės ūkio (ypač besivystančių šalių) produktyvumas;
 - plis maliarija, geltonoji karštligė ir kitos ligos;
 - mažės biologinė įvairovė: 20–50 proc. sausumos augalų ir gyvūnų rūšių grės išnykimas;
 - daugės ekstremalių meteorologinių reiškinių.

Klimato kaita (tęsinys)

- ▶ Pagrindinė klimato kaitos priežastis yra iškastinio kuro deginimas gaminant energiją. Dėl elektros energijos gamybos, transporto, šildymo ir pramonės veiklos susidaro 80 proc. visu išmetamu CO₂ dujų.

ŽVP galia (tęsinys)

Kaip ŽVP gali būti naudingi?

► Galima padidinti energijos naudojimo efektyvumą:

- padidinti naujų ir renovuotų viešųjų pastatų energinį naudingumą;
- pirkti efektyvesnę biuro įrangą (asmeninius kompiuterius, spausdintuvus, kopijavimo įrenginius ir kt.);
- pirkti efektyvesnius automobilius visuomeninio transporto parkams.

► Galima skatinti naudoti atsinaujinančius energijos išteklius:

- pirkti ekologišką elektros energiją;
- naudoti alternatyvius degalus visuomeniniam ir viešųjų įstaigų transportui.

Oro ir vandens tarša

- ▶ 1997–2004 m. dėl per didelio kietųjų dalelių, azoto dioksido arba ozono kiekio ore įvairių sveikatos sutrikimų patyrė iki 60 proc. ES miesto gyventojų.
- ▶ Beveik 90 proc. ES teritorijos vyksta eutrofikacija (vandens sistemose gausėja mitybinių medžiagų), todėl mažėja biologinė įvairovė ir kinta žmonių vartojimo tendencijos.

Oro ir vandens tarša (tęsinys)

- ▶ Miestų oras daugiausia teršiamas transporto priemonių išmetamosiomis dujomis.
- ▶ Eutrofikaciją daugiausia sukelia žemės ūkio veikla ir nevalomos miestų nuotekos.

Oro ir vandens tarša (tęsinys)

Kaip ŽVP gali būti naudingi?

- ▶ Sumažinti miestų oro taršą:
 - pirkti mažai kietosiomis dalelėmis ir azoto oksidais aplinką teršiančius autobusus bei automobilius.
- ▶ Sumažinti netinkamos žemės ūkio praktikos sukeltą eutrofikaciją:
 - pirkti tausiai pagamintą maistą, (pavyzdžiui, ekologiniuose arba integruotosios žemdirbystės ūkiuose).

Miškų naikinimas

- ▶ Kasmet visame pasaulyje išnaikinama 13 mln. hektarų (tris kartus už Daniją didesnis plotas) miškų. Didelė šių miškų dalis iškertama neteisėtai.
 - Pasaulio gamta sugeria vis mažiau anglies dioksido.
 - Nyksta gamtinės buveinės, todėl gali išnykti daugybė augalų ir gyvūnų rūšių.

Miškų naikinimas (tęsinys)

Kaip gali būti naudingi ŽVP?

- ▶ Galima pirkti tik teisėtai kirstų miškų medieną ir jos gaminius.
- ▶ Galima pirkti daugiau ausiai tvarkomų miškų medienos.

Keletas kitų sričių, kuriose gali būti naudingi ŽVP:

- ▶ Tausojami gamtos ištekliai:
 - perkami iš perdirbtų medžiagų pagaminti produktai;
 - perkami popierių padedantys taupyti (abiejose lapo pusėse spausdinantys) spausdintuvai, skatinama naudoti daugiafunkčius prietaisus.
- ▶ Sudaromos sveikesnės aplinkos sąlygos darbuotojams, studentams, ligoninių pacientams ir kt.:
 - naudojami netoksiški valymo produktai;
 - maistas valgyklose ruošiamas tausojant aplinką;
 - statant ir renovuojant pastatus nenaudojama kenksmingų medžiagų.

ŽVP apibrėžimas

- ▶ Žalieji viešieji pirkimai (ŽVP) – tai pirkimo procesas, kuriame atsižvelgiama į aplinkos aspektus.
- ▶ ŽVP yra pažangūs viešieji pirkimai, nes juos organizuojant padidinamas viešųjų pirkimų efektyvumas ir, siekiant didelės naudos vietai bei visam pasauliui, naudojamos atviros rinkos galia.

Kodėl ŽVP yra reikalingi?

Žalieji viešieji pirkimai ...

.....yra veiksmingi...

.....yra pažangūs...

.....yra naudingi vietos politikai...

.....skatina naujoves...

.....yra visuomenės vertinami...

.....yra novatoriški...

.....yra įmanomi!...

ŽVP ... yra veiksmingi

- ▶ Europos institucijos per metus išleidžia daugiau kaip 1800 mlrd. eurų (*14–16 proc. BVP*) produktams ir paslaugoms pirkti.
- ▶ Šią perkamąją galia nukreipus ekologiškesniems produktams ir paslaugoms pirkti, galima:
 - labai pagerinti aplinkos būklę,
 - padėti didinti ekologiškesnių produktų ir paslaugų paklausą rinkoje,
 - rodyti gerą pavyzdį įmonėms ir vartotojams.

ŽVP ... yra veiksmingi

- ▶ Iš atsinaujinančių energijos išteklių pagaminta elektros energija:
 - Jei visos Europos institucijos pirktų ekologišką elektros energiją, būtų įvykdyta **18 proc. Kioto** įsipareigojimų.
- ▶ Energijos vartojimo intensyvumas ir CO₂ kiekio mažinimas
 - ES valdžios institucijos per metus nuperka 2,8 mln. kompiuterių (12 proc. visų rinkoje esančių kompiuterių)
 - Paskatinus gaminti ekologiškesnius asmeninius kompiuterius Europos rinkai, į aplinką nebepatektų **daugiau kaip 8 mln. tonų CO₂** – tiek, kiek išmetama dėl beveik 1 mln. žmonių veiklos.

Šaltinis: projektas RELIEF - www.iclei-europe.org/relief (žr. pastabas)

ŽVP ... yra veiksmingi

- ▶ Ekologinis žemės ūkis
 - Pirkdamos ekologišką maistą valdžios institucijos galėtų kompensuoti tiek neigiamų padarinių, kiek jų susidaro dėl eutrofikacijos, kurią sukelia daugiau kaip **3,5 mln. žmonių** veikla.
 - Perkant ekologiškus produktus viešojo sektoriaus darbuotojų maitinimui, išmetamų šiltnamio dujų kiekį pavyktų sumažinti tiek, kiek jų patenka į aplinką dėl 600 000 žmonių veiklos.

Šaltinis: projektas RELIEF – www.iclei-europe.org/relief

ŽVP ... yra pažangūs

- ▶ ŽVP ne visada lemia didesnes išlaidas
 - **Viso būvio ciklo išlaidos (VBCI).** būtina atsižvelgti į produkto ar paslaugos išlaidas per visą produkto naudojimo ar naudojimosi paslauga laiką – pirkimo kainą, naudojimo ir priežiūros išlaidas, šalinimo išlaidas.
 - **Efektyvus pirkimas.** ŽVP – tai kuo efektyvesnis išteklių naudojimas savo poreikiams tenkinti, kai apsvairstoma, ar įsigyti produktą tikrai reikia.
 - **Pavyzdys:** Tiubingeno mieste (Vokietija) buvo centralizuotas valymo produktų bei paslaugų pirkimas ir imta naudoti pažangius produktus – taip per metus sutaupyta 30 000 EUR.

ŽVP ... yra naudingi vietos politikai

- ▶ Galima pasiekti vietos aplinkosaugos ir sveikatingumo tikslus:
 - Daugeliui vietos aplinkosaugos ir sveikatos problemų turi įtakos mūsų perkami produktai ir paslaugos. ŽVP yra veiksminga priemonė užkirsti kelią šioms problemoms.
 - **Pavyzdys:** 54 proc. Frankfurto prie Maino centrinėje gatvėje išmetamų NOx dujų išmesdavo autobusai, kurie sudarė tik 4 proc. eismo srauto. Vietos valdžia pradėjo pirkti mažos taršos autobusus – tai padėjo labai pagerinti oro mieste kokybę.

ŽVP ... skatina naujoves

- ▶ Skatinamos naujovės:
 - Sparčiai auga tarptautinė ekologiškų produktų rinka.
 - Tai, kad tokie produktai turi rinką, padeda Europos tiekėjams remtis pažangiais veiklos principais ir didinti Europos, nacionalinės bei vietos pramonės tarptautinį konkurencingumą.
 - Japonijos ir JAV vyriausybės priėmė privalomo ekologiškų produktų viešojo pirkimo įstatymus, skatinančius pramonės kūrybiškumą ir stiprinančius šių šalių konkurencingumą tarptautinėje rinkoje.

ŽVP ... skatina naujoves

► Skatinamos naujovės (tęsinys):

- **Pavyzdys:** Meidstone (Jungtinė Karalystė) po intensyvaus ir atviro dialogo su rinkos dalyviais buvo pateiktas pasiūlymas už tą pačią kainą teikti aplinką tausojančias valymo paslaugas, kurias teikiant nenaudojama dauguma pavojingų chemikalų.
- Konkursą laimėjusi bendrovė nusprendė tapti ekologiško valymo bendrove. Dabar ji šiais veiklos principais vadovaujasi vykdydama daugelį kitų sutarčių.

ŽVP ... yra visuomenės vertinami

- ▶ Įvaizdžio visuomenėje gerinimas:
 - 85 proc. ES piliečių mano, kad aplinkosauga politikams turėtų rūpėti ne mažiau už ekonominę ir socialinę politiką.
 - ŽVP politikos įgyvendinimas yra labai efektyvus būdas parodyti, kad jūsų įstaiga siekia darnos.
 - Rodydamos gerą pavyzdį, valdžios institucijos gali skatinti privačias bendroves ir visuomenę keisti vartojimo įpročius.

ŽVP ... yra įžvalgūs

- ▶ Pasiruošimas laikytis būsimų teisės aktų:
 - Aplinkosaugos teisės aktai griežtinami visoje Europoje:
 - nustatomi privalomi transporto priemonių taršos standartai;
 - nustatomi energijos naudojimo pastatuose efektyvumo ir energiją naudojančių produktų standartai;
 - ribojamas kenksmingų medžiagų naudojimas.
 - ŽVP gali padėti tiekėjams didinti produktų ekologiškumą dar prieš tai, kai šie standartai taps privalomi.

ŽVP ... yra įmanomi!

- ▶ ŽVP yra nesunkiai įgyvendinami:
 - **Esama naudingų gairių** – šioje mokomojoje medžiagoje pateikta aiškių ŽVP įgyvendinimo gairių.
 - **Nėra teisinių kliūčių** – neseniai patikslinta ŽVP teisinė sistema (žr. [EK ŽVP mokomosios medžiagos 2 modulį](#))
 - **Daug sėkmės pavyzdžių** – gerosios patirties pavyzdžiai iš visos Europos.

ŽVP praktikoje

Ciurichas, Šveicarija

- Įsigyti 2 166 energiją efektyviai naudojančius kompiuteriai, kuriuos naudojant į aplinką nepateko 127 114 kg CO₂.
- 45,081 m² plote taikomi energijos naudojimo efektyvumo ir statybinių medžiagų tausumo kriterijai; sudarytų sutarčių vertė – 175,1 mln. EUR.
- Nupirkta ekologiško maisto už 390 000 EUR – 5,6 proc. viso maistui skirtu biudžeto.

Amarusijonas / Kalitėja (Graikija)

- Kartu su keliomis kitomis valdžios institucijomis perkamas perdirbtas popierius. Perdirbto popieriaus kaina sumažėjo tiek, kad jis tapo pigesnis už įprastą popierių.

Geroji praktika

Freiburgas (Vokietija)

- Mokyklų ir švietimo departamentas sudarė A klasės kopijavimo įrenginių 4 metų išperkamosios nuomos sutartį. Nebepatiriama jokių techninės priežiūros išlaidų – 75 mokyklos moka tik už padarytas kopijas. Kopijavimo paslaugos atpigo 50 proc.

Vokietijos ir Austrijos federalinės vyriausybės

- Vokietijos aplinkos ministerija ir Austrijos žemės ir miškų ūkio, aplinkos ir vandens ministerija šiuo metu perka tik ekologišką elektros energiją.

Geroji praktika

Koldingas (Danija)

- Iš esmės reformuota viešojo pirkimo politika – į ją įtraukti aplinkosaugos aspektai. Bendras viešųjų pirkimų biudžetas sumažėjo 10 proc.

Barselona (Ispanija)

- Visoms Barselonoje teikiamoms valymo paslaugoms (vertė – 16,2 mln. EUR) naudojami netoksiški produktai.

Kodėl ŽVP reikia pradėti DABAR?

ŽVP ...

.....yra veiksmingi...

.....yra pažangūs...

.....yra naudingi vietos politikai...

.....skatina naujoves...

.....yra visuomenės vertinami...

.....yra novatoriški...

.....yra įmanomi!

➔ ***Pradėkime dabar!***

► Visą ŽVP mokomąją medžiagą rasite internete adresu

http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm

Šią medžiagą Europos Komisijos užsakymu parengė ICLEI – *Local Governments for Sustainability*, 2008.

Savininkas ir redaktorius. Europos Komisija, Aplinkos generalinio direktorato G2 skyrius, B-1049, Briuselis.

Atsakomybės apribojimas. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės už šiame dokumente pateiktą informaciją.

Nuotraukos: Renee Brautigam (7 skaidrė), Peter Defranceschi (12, 19 s.), Mark Hidson (15 s.), Kolding Kommune (25 s.) ir StockXchnG: BSK (2 s.), Claudia Meyer (3 s.), Jim Frech (4 s.), Ramzi Hashisho (5 s.), Terence O'Brien (6 s.), Peter Hellebrand (8 s.), Kimberlee Kessler Design (9 s.), Stefanie L. (14 s.), Sarah T. (17 s.), Sanja Gjenero (20 s.), Daniel Furger (23 s.), Vangelis Thomaidis (23 s.), Taylor Hart (24 s.), Nina Briski (25 s.)